

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

01.12.2020

м. Полтава

№ 691

Про затвердження Концепції реалізації державної політики щодо запобігання та протидії булінгу (цькування) у закладах освіти Полтавської області на 2021-2023 роки

Відповідно до статей 6 та 35 Закону України „Про місцеві державні адміністрації”, частини 9 пункту 2 статті 25 Закону України „Про освіту”, наказу Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2019 року № 1646 „Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти” з метою створення комплексної системи ефективних механізмів профілактики та реагування на випадки булінгу у закладах освіти області:

1. Затвердити Концепцію реалізації державної політики щодо запобігання та протидії булінгу (цькування) у закладах освіти Полтавської області на 2021-2023 роки (далі – Концепція), що додається.

2. Департаменту освіти і науки облдержадміністрації (Ковальська В.В.) інформувати облдержадміністрацію про стан виконання заходів Концепції щопівріччя до 15 числа місяця, наступного за звітним.

3. Контроль за виконанням розпорядження покласти на першого заступника голови облдержадміністрації Луніна Д.С.

Голова

О.СИНЕГУБОВ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Розпорядження голови
Полтавської обласної
державної адміністрації
01.12.2020 № 691

КОНЦЕПЦІЯ
реалізації державної політики
щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню)
у закладах освіти Полтавської області на 2021-2023 роки

Пояснювальна записка до Концепції.

Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Концепція

У різні історичні періоди часу суспільство допускало, вважало легітимним, психологічний та інший тиск на людину у різних сферах суспільного життя. Але зміни, що відбуваються у світі та в Україні, спонукають переглянути ставлення до різного виду тиску на людину, який часто межує із насильством.

В Україні з 2019 року введена криміналізація домашнього насилля (до цього факти насилля вважались сімейними інцидентами) та набув чинності Указ Президента України від 21.09.2020 № 398/2020 „Про невідкладні заходи із запобігання та протидії насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства”, а поняття булінг (цькування) було законодавчо зафіксовано як насильство між учасниками освітнього процесу, однією із сторін якого виступає малолітня чи неповнолітня особа, яка може виступати як агресором, так і жертвою. Суспільство почало інакше ставитись до діянь або бездіяльності, внаслідок яких завдається психічна або фізична шкода людині, засуджувати ці явища та відкрито говорити про них.

За результатами моніторингового дослідження якості початкової освіти в Україні майже половина опитаних позитивно оцінює своє перебування у закладі загальної середньої освіти, водночас, 33% – не почуваються щасливими у школі, майже 13% мають претензії до своїх однокласників, а близько 7,5% – до вчителів.

Працівники психологічної служби у системі освіти Полтавської області протягом 2019-2020 років професійно відреагували на 2273 звернення з проблеми булінгу. Зафіксовано та надано допомогу 638 батькам, 825 вчителям, 810 дітям. До Головного управління Національної поліції в Полтавській області протягом 2019 року надійшли 75 звернень (40 з сіл та селищ, 35 – із міст), з них доведено 4 факти. Усі звернення надійшли від батьків. До Департаменту освіти і науки облдержадміністрації (далі – ДОН) за цей період (2019 рік) надійшло 12 звернень (з них 1 від учителів). Аналіз таких звернень дозволяє зробити висновки про незадоволеність батьків ставленням вчителів до їх дітей, виокремлюється проблема комунікації між учасниками освітнього процесу, прийняття учасниками освітнього процесу дітей з особливими освітніми

потребами або іншої національності.

Насилля як соціально-психологічна проблема має властивість виникати в одній соціальній ситуації, а проявлятися в іншій. Причини булінгу часто „проростають” з домашнього насилля, дитина засвоює певні моделі поведінки, як насильника, так і жертви, що згодом проявляються у школі. Тому цю проблему можливо долати, тільки консолідуючи зусилля усіх суб’єктів реагування на випадки насилля, визначених у наказі Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) від 28.12.2019 № 1646 „Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти”, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 03.02.2020 № 111/34394: представників служби освітнього омбудсмена, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді, органів місцевого самоврядування, керівників та інших працівників закладів освіти, територіальних органів Національної поліції, засновника (засновників) закладів освіти або уповноваженого ним (ними) органу відповідно до повноважень.

Психологічна та інша безпека у закладах освіти покликана дати новий імпульс морально-духовному оздоровленню учасників освітнього процесу, формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості і ґрунтується на визнанні честі та гідності людини. Суспільство, яке функціонує на засадах гуманізму, свободи, верховенства Закону, соціальної справедливості, гарантує умови для зростання добробуту народу. З огляду на це, психологічна та інша безпека у закладах освіти є нагальною потребою держави, особистості та суспільства.

На базі Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського відбулись засідання робочої групи з питань аналізу ситуації в області з протидії булінгу (цькуванню) у закладах освіти області. У засіданнях взяли участь суб’єкти реагування у разі настання випадку булінгу, представники державних установ, громадських організацій області. На засіданнях були виокремлені наступні проблеми:

недостатня кадрова забезпеченість працівниками соціальних служб, служб у справах дітей, ювенальної превенції, психологічної служби у системі освіти, які є суб’єктами реагування на ситуації булінгу;

відсутність у суб’єктів реагування на булінг єдиного методичного і термінологічного підходу до роботи у складі комісії із розслідування булінгу (насильства);

відсутність єдиних стандартів щодо суб’єктів, їх компетенції та повноважень, якості їх діяльності у сфері розв’язання ситуації булінгу;

відсутність єдиної інформаційно-просвітницької політики щодо питань організації безпечного освітнього середовища, комунікації між учасниками освітнього процесу;

недостатній рівень обміну досвідом, успішними практиками в сфері формування конфліктологічної компетентності педагогічних працівників;

низький рівень матеріально-технічного забезпечення та розвитку інфраструктури у сфері надання психологічних послуг з розв’язання конфліктів.

наявність істотних відмінностей у системах цінностей, світоглядних

орієнтирах груп суспільства, окремих громадян, внаслідок чого продукуються протилежні погляди на насильницькі дії в освітньому процесі;

недоліки у комунікації між учасниками освітнього процесу;

усвідомлення вчителями алгоритму дій у ситуації конфлікту, насилля, булінгу (цькування) у закладах освіти;

неналежна підготовка педагогів щодо конфліктологічної компетентності;

нерозуміння причин та наслідків насильницьких дій для людини.

Неконструктивні стратегії поведінки вчителя в конфліктній ситуації (ігнорування, конфронтація, конформізм тощо) не тільки підвищують ризик „синдрому педагогічного насилля”, але і можуть інтеріоризуватися учнями як соціально задані зразки вирішення комунікативних проблем через булінг. Довготривале виключення, „відторгнення” особистості (дитини, учня) більшістю членів групи (класу) наносить фізичної та душевної шкоди людині, психологічну травму, яка у подальшому може відобразитися на житті людини у суспільстві. Наслідки булінгу можуть проявлятися у неадекватному сприйнятті людиною як власної індивідуальності, так і реальності загалом, формуванні залежностей, делінквентної поведінки.

Отже, наявність зазначених проблем зумовлює необхідність здійснення системних та узгоджених дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства щодо реалізації єдиної політики у сфері розбудови безпечного від булінгу освітнього середовища, збереження та зміцнення психічного здоров'я учасників освітнього процесу.

Концепція ґрунтується на нормах та положеннях законів України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню) від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII”; „Про освіту”; постанов Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2013 р. № 324, (зі змінами), від 30 серпня 2007 р. № 1068 „Про затвердження Типових положень про службу у справах дітей”, від 01 серпня 2013 р. № 573 „Про затвердження Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді”; наказу МОН від 28 грудня 2019 року № 1646, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2020 року за № 111/34394 та № 112/34395 „Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти”; наказу Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2017 № 1044, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 07.06.2018 № 686/32138 „Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України”; наказу МОН від 22.05.2018 № 509, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 31.07.2018 № 885/32337 „Про затвердження положення про психологічну службу у системі освіти України”; наказу Міністерства праці та соціальної політики України від 14.10.2005 р. № 324 „Довідник кваліфікаційних професій працівників”.

Визначення мети Концепції

Метою Концепції є створення комплексної системи ефективних механізмів профілактики та реагування на випадки булінгу у закладах освіти на основі

формування та узгодження професійних дій суб'єктів реагування на булінг, визначених у наказі МОН від 28.12.2019 № 1646 „Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти”, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 03.02.2020 № 111/34394. Підвищення конфліктологічної компетентності педагогічних працівників як однієї із умов безпечного освітнього середовища. Підсилення особистісної спроможності учасників освітнього процесу відстоювати власні особистісні кордони, взаємодіяти на принципах справедливості, поваги до людської честі та гідності.

Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми, строки та етапи виконання Концепції (додаток 1)

Вибір шляхів та засобів розв'язання зазначених проблем зумовлюється процесами децентралізації, реформування системи освіти. Основний шлях і засоби з розв'язання проблеми безпечного освітнього середовища пов'язані із компетентнісними засадами до створення соціально-психологічних умов у закладах освіти.

Досягнення поставленої мети можливе лише шляхом здійснення рівноправної, дієвої взаємодії між суб'єктами реагування на булінг.

Реалізація Концепції передбачається протягом 2021-2023 років.

Завдання Концепції та результативні показники (додаток 2)

Основними завданнями Концепції є:

1. Вирішення кадрового питання із забезпечення суб'єктів реагування на булінг у кожній окремій територіальній одиниці (ОТГ, районі, місті).

2. Налагодження взаємодії між суб'єктами реагування на випадки булінгу на партнерських засадах відповідно до їх компетентностей.

3. Надання допомоги закладам освіти із розроблення ефективних заходів з профілактики булінгу з урахуванням регіональних особливостей в ОТГ, районі, місті.

4. Створення та постійне оновлення науково-методичної бази з проблеми протидії насильству та спільне її використання суб'єктами реагування на булінг.

5. Підвищення конфліктологічної компетентності педагогів.

6. Налагодження ефективної комунікативної та іншої взаємодії між учасниками освітнього процесу.

7. Підвищення обізнаності широкого кола громадськості про причини та наслідки насильницьких дій, формування нетерпимого ставлення до насильства (булінгу).

8. Сприяння набуттю учнями здатності протистояти, запобігати усім видам насильства.

9. Запровадження діагностики психологічної безпеки у закладах освіти та аналіз її динаміки.

10. Надання професійної психологічної допомоги з розв'язання конфліктних ситуацій між учасниками освітнього процесу

Напрями діяльності та заходи Концепції

№ з/п	Назва Заходу	Відповідальні	Строк виконання	Орієнтовні критерії ефективності
I. Діагностичний				
1.1.	Аналіз та опрацювання нормативно-правової бази з питань протидії булінгу (насильству) у закладах освіти	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського	II квартал 2021 р.	Розробка та забезпечення оперативного наповнення на сайті ПОІППО рубрики „Протидія булінгу”, яка міститиме систематизований кейс нормативно-правової бази з питань протидії булінгу (насильству) у закладах освіти
1.2.	Аналіз кадрового забезпечення суб'єктів реагування на булінг у кожній окремій територіальній одиниці (ОТГ, районі, місті)	Департамент освіти і науки облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування, засновники закладів освіти	II квартал 2021 р.	Наявні дані про кадрове забезпечення суб'єктів реагування на булінг у кожній окремій територіальній одиниці (закладів освіти – працівниками психологічної служби, служб у справах дітей, соціальних служб, ювенальної превенції – відповідними спеціалістами)
1.3.	Аналіз наявної та такої, що реалізується у закладах освіти Полтавської області, науково-методичної бази щодо нових підходів до розв'язання проблеми булінгу (насильства)	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, центри професійного розвитку вчителів	II квартал 2021 р.	Наявні дані про Концепції (які реалізуються у закладах освіти, на курсах підвищення кваліфікації) з питань протидії булінгу (насильству) у закладах освіти
1.4.	Проведення діагностики рівня психологічної безпеки та аналіз його динаміки у закладах освіти	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, керівники закладів освіти	II квартал 2021 р.	Моніторинг рівня психологічної безпеки у закладах освіти
II. Активізація діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадський організацій у сфері запобігання та протидії булінгу (цькуванню)				
2.1.	Налагодження взаємодії між суб'єктами реагування на випадки булінгу.	Департамент освіти і науки облдержадміністрації,	2021-2022 роки	Суб'єкти реагування на булінг усвідомлюють межі відповідальності

№ з/п	Назва Заходу	Відповідальні	Строк виконання	Орієнтовні критерії ефективності
	Проведення спільних заходів з питань розподілу повноважень у випадках булінгу	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, органи управління освітою РДА, міськвиконкомів, ОТГ, засновники, керівники закладів освіти, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, органи (підрозділи) Національної поліції України		та алгоритми дій відповідно до чинної нормативно-правової бази з питань протидії булінгу
2.2.	Розробка алгоритму дій реагування на випадки булінгу у кожному окремому регіоні: ОТГ, районі, місті відповідно до кадрових та інших територіальних особливостей	Департамент освіти і науки облдержадміністрації, Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, органи управління освітою РДА, міськвиконкомів, ОТГ, засновники, керівники закладів освіти, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, органи (підрозділи) Національної поліції України	2021 р.	У кожній адміністративно-територіальній одиниці області наявний алгоритм дій реагування на випадки булінгу
III. Формування науково-теоретичних та методичних засад запобігання та протидії булінгу (цькування). Корекційно-розвитковий етап				
3.1.	Розробка короткотривалих курсів підвищення кваліфікації з питань протидії булінгу на основі останніх наукових досліджень у соціальній психології	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, органи місцевого самоврядування	2021 р.	Наявні Концепції короткотермінових курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників та інших суб'єктів реагування на булінг
3.2.	Запровадження короткотривалих курсів підвищення кваліфікації з питань протидії булінгу на основі останніх наукових досліджень у соціальній психології серед суб'єктів реагування	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, органи місцевого самоврядування	2021-2023 роки	Суб'єкти реагування на випадки булінгу набули відповідних компетентностей з питань ефективного реагування на випадки булінгу

№ з/п	Назва Заходу	Відповідальні	Строк виконання	Орієнтовні критерії ефективності
	на випадки булінгу			
3.3.	Розробка та затвердження у відповідному порядку програми підготовки соціальних працівників Полтавської області до запровадження корекційних програм для осіб, що вчинили домашнє насилля	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, органи місцевого самоврядування	2021 р.	Наявна Програма підготовки соціальних працівників до запровадження корекційних програм для осіб, що вчинили домашнє насилля
3.4.	Проведення підготовки соціальних працівників Полтавської області до запровадження корекційних програм для осіб, що вчинили домашнє насилля	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського	2021-2023 роки	Соціальні працівники набули відповідних компетентностей з питань надання психологічної та соціальної допомоги сім'ям, у яких відбувається домашнє насилля
3.5.	Розробка та апробування онлайн-заняття для учнів та педагогічних працівників з питань ефективного реагування на ситуації булінгу	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського	2021-2022 роки	Наявні онлайн-заняття для вчителів та батьків з питань ефективного реагування на булінг
3.6.	Проведення у закладах освіти заходів з питань підвищення ефективності комунікації	Керівники закладів освіти	2021-2023 роки	Заходи з налагодження здорової комунікації між учасниками освітнього процесу у закладі освіти
3.7.	Запровадження експерименту у закладах освіти Полтавської області з питань розвитку конфліктологічної компетентності учителя	Департамент освіти і науки облдержадміністрації, Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, заклади освіти	2021-2023 роки	Проведення експериментальної діяльності у Полтавській області з питань розвитку конфліктологічної компетентності учителя
3.8.	Започаткування діяльності консультативного пункту з медіації та розв'язання конфліктних ситуацій	Департамент освіти і науки облдержадміністрації, Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського	2022 р.	Створення на базі ПОІППО консультативного пункту для надання учасникам освітнього процесу безкоштовних психологічних консультацій з питань розв'язання конфліктних ситуацій в онлайн і офлайн режимі

№ з/п	Назва Заходу	Відповідальні	Строк виконання	Орієнтовні критерії ефективності
3.9.	Постійне оновлення програм курсів підвищення кваліфікації, науково-методичних кейсів з питань протидії булінгу (насилля у закладах освіти)	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, центри професійного розвитку вчителів	2021-2023 роки	Оновлені програми курсів підвищення кваліфікації, науково-методичні кейси з питань протидії булінгу (насилля у закладах освіти) відповідно до ситуації у закладах освіти Полтавської області та наукових соціально-психологічних досліджень
IV. Інформаційне забезпечення запобігання та протидії булінгу (цькуванню)				
4.1.	Запровадження просвітницької кампанії серед широкого кола громадськості щодо питань протидії насиллю (булінгу, домашньому насиллю)	Департамент освіти і науки облдержадміністрації, Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, центри професійного розвитку вчителів, заклади освіти	2021-2023 роки	Публікації у мас-медіа з питань роз'яснення причин та наслідків насилля
4.2.	Активізація просвітницької роботи серед учасників освітнього процесу щодо протидії булінгу (насильства) у закладах освіти, на основі діяльнісного підходу	Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, заклади освіти	2021-2023 роки	Підвищена компетентність усіх учасників освітнього процесу щодо протидії булінгу (насильству)
V. Моніторинг результатів виконання Концепції				
5.1.	Забезпечення здійснення моніторингу у сфері запобігання та протидії булінгу (цькуванню)	Департамент освіти і науки облдержадміністрації, Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, органи місцевого самоврядування, засновники закладів освіти	2023 р.	Аналітичні матеріали щодо моніторингу у сфері запобігання та протидії булінгу (цькуванню)
5.2.	Аналіз моніторингу рівня психологічної безпеки у закладах освіти	Департамент освіти і науки облдержадміністрації, Полтавський обласний інститут	2023 р.	Дані про ефективність проведених заходів щодо психологічної безпеки у закладах освіти

№ з/п	Назва Заходу	Відповідальні	Строк виконання	Орієнтовні критерії ефективності
		післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського, органи місцевого самоврядування, засновники закладів освіти		

Директор Департаменту освіти
і науки облдержадміністрації

В.КОВАЛЬСЬКА

Визначення проблем у закладах освіти Полтавської області та
орієнтовних шляхів їх вирішення з протидії булінгу (цькуванню): матеріали
за результатами засідань робочої групи

ПРОБЛЕМИ	ОРІЄНТОВНІ ШЛЯХИ РІШЕННЯ
<i>Психологічні</i>	
<p>Різне розуміння суб'єктами реагування у разі настання випадку булінгу (цькування), представниками державних установ та громадських об'єднань, широкого кола громадськості сутності проблеми домашнього насилля, булінгу та відповідальності за дії (бездіяльність) у ситуації порушення прав дітей та дорослих</p>	<p>Забезпечити сталість та системність проведення просвітницьких заходів у закладах освіти різними суб'єктами, забезпечити чітку реалізацію мети заходів з подальшим відслідковуванням їх ефективності</p> <p>Укласти тезаурус з чіткими визначеннями, критеріями, за якими класифікуються випадки конфлікту, комунікативна ситуація, насилля, булінг, домашнє насилля для використання суб'єктами, що проводять просвітницьку та іншу роботу з питань профілактики булінгу у закладах освіти</p> <p>Створити єдине професійне інформаційне поле в області з питань науково-методичного забезпечення діяльності суб'єктів реагування у ситуації булінгу, домашнього насилля (перелік установ, організацій, посилення на їх електронні джерела інформації)</p> <p>Посилити відповідальність керівників освіти за нераціональне використання часу неповнолітніх (протягом освітнього процесу), а саме: недоцільні та неякісні просвітницькі заходи з питань булінгу</p>
<p>Замовчування, високий рівень терпимості в суспільстві до випадків булінгу, домашнього насильства</p>	<p>Забезпечити інформування громадськості через медіа про сутність проблеми насильства, булінгу</p> <p>Забезпечити інформування громадськості через медіа про особливості роботи різних державних органів та установ, громадських організацій з питань булінгу, з метою формування розуміння та довіри до поліції, служб у справах дітей, соціальних служб, закладів освіти та інших</p>
<p>Дискримінація дітей у соціальному середовищі (школі) за ознаками: складних життєвих обставин, випадків домашнього насилля, наявності особливих освітніх потреб (далі – ООП)</p>	<p>Неухильне дотримання суб'єктами соціальної роботи інструкцій з надання необхідних соціальних послуг дитині, сім'ї, яка потрапила у складні життєві обставини</p>

<p>Недостатній рівень навичок комунікативної взаємодії учасників освітнього процесу, суб'єктів соціальної роботи щодо повідомлення про випадки насилля (булінгу). Страх за наслідки повідомлень, тривожність з приводу бути осудженим близькою соціальною спільнотою за „донос на ближнього”</p>	<p>Запровадити в закладах освіти заходи щодо формування в учасників освітнього процесу практичних навичок користування „гарячою телефонною лінією”, формулювати повідомлення про випадки насилля (булінгу), шукати та отримувати підтримку і захист у близькому оточенні; формування упевненості та позитивного ставлення до повідомлень про випадки булінгу, домашнього насилля</p>
<p><i>Кадрові</i></p>	
<p>Недостатнє кадрове забезпечення закладів освіти, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей: соціальними педагогами практичними психологами асистентами вчителів працівниками, що відповідають за безпеку у закладі освіти (охоронці, чергові, в тому числі на перерві у коридорах, роздягальнях, біля туалетів тощо) соціальними працівниками психологами</p> <p>Додаткове безоплатне довантаження педагогів такими видами роботи, що призводить до формальності виконання завдань</p>	<p>Забезпечити 100% фінансування соціальної, освітньої сфери для можливості відкриття ставок практичних психологів, соціальних педагогів, соціальних працівників та інших спеціалістів відповідно до потреби Внести пропозиції до ДОН облдержадміністрації щодо формування штатних розписів відповідно до внутрішніх потреб закладів загальної середньої освіти, служб у справах дітей, ЦСССДМ Створити можливість надання соціальних послуг сім'ям, що потрапили у складні життєві обставини, відповідними спеціалістами через механізми соціального контракування (закупівля послуг, соціальне замовлення)</p>
<p>Недостатня правова обізнаність педагогічних та інших працівників щодо випадків (конфлікту, насилля, булінгу, тощо) та неготовність застосовувати наявні знання на робочому місці</p>	<p>Провести заходи для педагогічних та інших працівників закладів освіти з підвищення їх правової та комунікативної компетентності. До навчання залучити фахівців безоплатної первинної правової допомоги та інших фахівців юридичної сфери Враховувати при атестації працівників правові компетентності</p>
<p>Недостатня обізнаність спеціалістів різних суб'єктів щодо кола повноважень інших суб'єктів</p>	<p>Створити інформаційний посібник щодо повноважень різних суб'єктів соціальної роботи та захисту прав дітей</p>

<p>Неналежна підготовка у закладах вищої освіти педагогічних, соціальних працівників з питань: теоретичних соціально-психологічних аспектів насилля (булінгу) надання конкретної допомоги на робочому місці на різних стадіях (виникнення/розвитку) насилля (булінгу)</p>	<p>Внести доповнення (зміни) до навчальних програм закладів вищої освіти, з питань реагування на факти порушення прав дитини, домашнього насилля, булінгу Навчати спеціалістів відповідним методикам реагування на ситуації насилля, провокації, булінгу</p>
<p>Наявність низки суб'єктів соціальної роботи, які приймають та перенаправляють повідомлення про факти домашнього насилля та булінгу, проте, майже немає суб'єктів (з відповідною освітою), які реально спроможні надавати професійні психологічні консультації, реабілітаційні, корекційні послуги</p>	<p>Передбачити можливість фінансування, закупівлі послуг (консультаційних, корекційних, реабілітаційних) з використанням механізмів соціального контракування, що дасть змогу залучити компетентних фахівців</p>
<p>У зв'язку із реформуванням органів, структур (соціальних служб, служб у справах дітей), створенням ОТГ – відсутність чітких, зрозумілих та таких, які можливо застосувати, алгоритмів взаємодії суб'єктів соціальної роботи з питань домашнього насилля та булінгу</p>	<p>Створити мультидисциплінарні команди (групи швидкого реагування), відмовившись від формальних „довантажень” спеціалістів, які зайняті іншою роботою та не мають відповідної освіти; Опанувати наявні алгоритми порядку та взаємодії між членами команди; Інформувати членів команди про повноваження кожного; Визначити механізм обслуговування в лікарні постраждалих від булінгу, домашнього насилля; Визначити порядок фінансування роботи мультидисциплінарної команди за рахунок місцевого бюджету та інших джерел, не заборонених законом</p>
<p><i>Організаційні</i></p>	
<p>Створені різні структури у закладах освіти (медіатори, шкільні офіцери поліції та інші) без належного науково-методичного обґрунтування та організаційного забезпечення ефективності діяльності</p>	
<p>Використання у закладах освіти непрофесійної інформації та сумнівних, неперевірених методик та методів з питань профілактики булінгу без моніторингу ефективності (врахування наявних в учнів знань, володіння сучасними методиками взаємодії з неповнолітніми)</p>	<p>Створити спільноту експертів (із належним рівнем компетенції) задля проведення експертної оцінки та моніторингу ефективності інформаційних, методичних матеріалів, програм, які пропонуються різними суб'єктами для використання з учасниками освітнього процесу у школі Посилити відповідальність керівників освіти за використання сумнівних методик, інформаційних матеріалів у школах</p>

Неналежний обмін інформацією (взаємодія) між суб'єктами соціальної роботи, як наслідок — недоліки у координації дій між спеціалістами	Регулярно проводити спільні наради суб'єктів соціальної роботи та реагування на ситуації булінгу з обміну необхідною інформацією
Відсутність (або страх застосувати наявні) механізмів впливу на батьків, (подальшого моніторингу процесу) які порушують права дитини Недостатнє інформування батьків про законодавчу відповідальність за порушення прав дитини	Організувати проведення заходів (з урахуванням принципу „рівний-рівному”) для батьківської громадськості з метою підвищення психологічної культури батьків, обізнаності щодо їх ролі у забезпеченні інтересів та потреб дитини Вживати правоохоронним органам, службам у справах дітей належних заходів у найкращих інтересах дитини у ситуації порушення її прав на безпеку
Недостатність (відсутність) у медіа інформації про успішні випадки вирішення конфліктів, булінгу, домашнього насилля	Розробити стратегію інформування населення про успішні випадки вирішення конфліктів, булінгу, домашнього насилля із залученням фахівців державного та неурядового секторів, дотичних до проблеми булінгу Інформувати населення про місцезнаходження, послуги, особливості роботи служб у справах дітей, поліції, інших суб'єктів, діяльність яких пов'язана із захистом прав дітей
Незнання, невиконання суб'єктами реагування наявних інструкцій, методичних рекомендацій з питань домашнього насилля та булінгу	Провести навчання спеціалістів суб'єктів реагування у разі настання випадку булінгу (цькування) про застосування конкретних алгоритмів дій у ситуації булінгу відповідно до чинних нормативно-правових актів Посилити відповідальність служб у справах дітей, ЦСССДМ за нехтування інструкціями з питань домашнього насилля та булінгу
Відсутність „кейсів” успішних ситуацій вирішення випадків домашнього насилля, булінгу з подальшою реабілітацією та соціально-психологічним відновленням у соціумі учасників психотравмуючої ситуації	Розробити, поширити інноваційні методичні кейси, що містять, у тому числі, класичні ситуації булінгу для розігрування та обговорювання учасниками освітнього процесу, з навчання грамотно діяти у таких випадках (орієнтовно 10 випадків, які найчастіше зустрічаються)
<i>Нормативно-правові</i>	
Проблеми у механізмах надання соціальними службами, службами у справах дітей соціальних послуг сім'ї у випадках, якщо дитина проживає не за місцем реєстрації (у тому числі студенти)	Винести питання на розгляд місцевої виконавчої влади
Різне трактування визначень „булінг” у нормативно-правових актах	Проведення роз'яснювальної роботи з юридично-правових аспектів реагування на проблему булінгу

Різничитання у нормативно-правових актах, методичних рекомендаціях, наказах, спровоковані використанням понять, що не мають належного рівня визначеності „органи місцевого самоврядування», «управління освітою», „соціально-педагогічний патронаж” тощо	Проведення роз’яснювальної роботи з юридично-правових аспектів реагування на проблему булінгу
Низький рівень обізнаності громадськості, у тому числі спеціалістів державних структур, про державно-територіальний устрій, інфраструктуру, що опікуються питанням протидії булінгу	Проведення роз’яснювальної роботи з громадськістю про державно-територіальний устрій, інфраструктуру з реагування на проблему булінгу
Через недостатню правову обізнаність суб’єктів реагування у разі настання випадку булінгу (цькування) та різничитань методичних рекомендацій для освітян з питань антибулінгу – ризик дискримінації людини, а саме „призначення” булером, без судового рішення	Неухильно дотримуватись наявних алгоритмів дій, визначених у наказах, Постановах Кабінету Міністрів (див. літературні джерела) Критичний аналіз суб’єктами реагування у разі настання випадку булінгу (цькування) нормативно-правових актів на предмет дотримання прав людини
Відсутність у нормативно-правових актах чіткого визначення поняття „соціально-педагогічний патронаж” у системі освіти	Підготувати пропозиції щодо внесення змін до нормативно-правових актів
Відсутні механізми фінансування (з державного бюджету) послуг, пов’язаних із корекційною, відновлювальною, терапевтичною допомогою у ситуації постбулінгу та після випадку домашнього насилля Відсутні спеціальні установи, фахівці для проведення корекційно-розвиткової роботи, психологічної терапії щодо подальшої реабілітації, відновлення сторін булінгу	Передбачити можливість фінансування, закупівлі послуг з використанням механізмів соціального контракування, що дасть змогу залучити компетентних фахівців Заборонити формальне довантаження працівників організацій та установ, які не мають ні часу, ні обладнаного місця, ні відповідної освіти надавати психотерапевтичні, корекційні, психологічні послуги Відкрити спеціальні заклади для надання психотерапевтичних, психологічних, корекційно-розвиткових послуг населенню

Директор Департаменту освіти
і науки облдержадміністрації

В.КОВАЛЬСЬКА

Про повноваження суб'єктів реагування на ситуацію булінгу (цькування)
на різних етапах його розвитку: матеріали за результатами засідань робочої групи

Види роботи з превенції булінгу	Види роботи у кризовій ситуації булінгу	Види роботи у постбулінговій ситуації
1	2	3
СУБ'ЄКТИ РЕАГУВАННЯ У РАЗІ НАСТАННЯ ВИПАДКУ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ (наказ МОН від 28.12.2019 № 1646 зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 03.02.2020 № 111/34394)		
Заклади освіти керівник, педагогічні (науково-педагогічні) та інші працівники закладу освіти		
Створення в закладі освіти безпечного середовища відповідно до вимог Державної служби якості освіти України Розроблення, затвердження та оприлюднення Плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) у закладі освіти (далі План) (до початку навчального року) Протягом навчального року проведення моніторингу (за потреби, але не рідше одного разу на півріччя) ефективності виконання Плану та внесення (за потреби) до нього змін Проведення роз'яснювально-профілактичної роботи у закладах освіти серед учнів та їхніх батьків (законних представників) Залучення до спільних заходів представників Національної поліції, громадських організацій, інших суб'єктів соціальної роботи щодо профілактики булінгу	<i>Керівник закладу освіти:</i> Приймає заяву про випадок булінгу (цькування) або підозру щодо його вчинення в усній та (або) письмовій формі, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації Невідкладно у строк, що не перевищує однієї доби, повідомляє територіальний орган (підрозділ) Національної поліції України, принаймні одного з батьків або інших законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування), з'ясування причин, які призвели до випадку булінгу (цькування) та вжиття заходів для усунення таких причин За потреби викликає бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання	Надання індивідуальних психологічних і інших консультацій дітям, батькам, опікунам з метою попередження та подолання наслідків психотравмуючих подій (за запитом) Визначення соціометричного статусу дитини у групі та проведення відновлювальних, корегувальних заходів в учнівському колективі на відновлення статусу дитини в колективі Формування безпечної командної взаємодії у закладі освіти Здійснення корекційно-розвиткової роботи з сторонами та спостерігачами за булінгом із застосуванням інноваційних методів роботи, таких, як медіація, Кола та інші (за потреби та з дозволу батьків)

<p>Оформлення соціального паспорта школи</p> <p>Проведення дослідження соціометрії та референтометрії, самооцінки, рівня тривожності, страху учасників освітнього процесу (за потреби)</p> <p>Оприлюднення процедури подання учасниками освітнього процесу заяв про випадки булінгу та порядок реагування на такі заяви</p>	<p>екстреної медичної допомоги</p> <p>Повідомляє службу у справах дітей з метою вирішення питання щодо соціального захисту малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування), з'ясування причин, які призвели до випадку булінгу (цькування) та вжиття заходів для усунення таких причин</p> <p>Повідомляє центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з метою здійснення оцінки потреб сторін булінгу (цькування), визначення соціальних послуг та методів соціальної роботи, забезпечення психологічної підтримки та надання соціальних послуг</p> <p>Скликає засідання комісії з розгляду випадку булінгу (цькування) не пізніше ніж упродовж трьох робочих днів з дня отримання заяви або повідомлення</p> <p><i>Педагогічні (науково-педагогічні) та інші працівники закладу освіти:</i></p> <p>Вживають невідкладних заходів з припинення небезпечного впливу</p> <p>За потреби надають домедичну допомогу та викликають бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги</p> <p>Повідомляють керівника закладу освіти та принаймні одного з батьків або інших законних представників малолітньої чи неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування)</p>	
---	--	--

	Звертаються (за потреби) до територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України	
Служби у справах дітей начальник, головний спеціаліст, спеціалісти		
	Повідомлення суб'єктам, дотичним до соціального захисту дітей, про випадок булінгу, в залежності від ситуації (правоохоронні органи, ЦСССДМ, заклади освіти) Інформування про права, заходи та послуги, якими можуть скористатися сторони булінгу Участь у засіданні Комісії з розгляду випадку булінгу (цькування), що створюється у закладі освіти та вивчення ситуації в сім'ях сторін булінгу за потреби	
Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді		
Надання соціальних послуг сім'ям та дітям, що потрапили у складні життєві обставини, з метою профілактики дискримінації	Участь у засіданні Комісії з розгляду випадку булінгу (цькування), що створюється у закладі освіти Здійснення оцінки потреб дитини та її сім'ї, які потрапили в ситуацію булінгу (цькування), забезпечення соціальних та психологічних послуг Забезпечення діяльності мобільної бригади соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі	Здійснення соціального супроводу сім'ї дитини-учасника випадку булінгу (у випадку, якщо сім'я потрапила у СЖО)
Департаменти, управління, відділи, сектори, інші структурні підрозділи з питань освіти органів місцевого самоврядування/виконавчої влади начальник/директор, головні спеціалісти, спеціалісти		
Сприяють розробці плану заходів, спрямованих	Проведення перевірки фактів заявників	Надання інформації заявнику до яких

на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти	(скаржників) щодо випадку булінгу, якщо робота Комісії, створеної у закладі освіти, не задовольняє одну із сторін булінгу. Вивчаються документи роботи Комісії, створеної у закладі освіти з питання булінгу (цькування) Участь у засіданні Комісії з розгляду випадку булінгу (цькування), що створюється у закладі освіти	фахівців можна звернутися (за потреби)
Відділ ювенальної превенції управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції України інспектори, дільничні офіцери поліції		
Проведення роз'яснювально-профілактичної роботи у закладах освіти серед учнів та їхніх батьків (законних представників)	Прийом та реагування на повідомлення щодо випадку булінгу (за повідомленням закладу освіти або інших осіб) Протоколювання звернення. Встановлення факту булінгу Звернення до судових органів Участь у засіданні Комісії з розгляду випадку булінгу (цькування), що створюється у закладі освіти	
ІНШІ СОЦАЛЬНІ СУБ'ЄКТИ З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ		
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського наукові працівники, викладачі, методисти		
Методичне забезпечення освітян на курсах підвищення кваліфікації та в міжкурсовий період: інформаційно-роз'яснювальна, у тому числі правова, навчальна діяльність з опанування інноваційними науковими підходами, методами, методиками з питань профілактики булінгу Опублікування статей у мас медіа з питань	Переадресація звернення до керівника закладу освіти Педагогічне, психологічне консультування учасників освітнього процесу, громадськості щодо розв'язання випадків булінгу Надання експертної оцінки дій (бездіяльності) учасників освітнього	Проведення інтерв'язій, супервізій для працівників психологічної служби (інших педагогічних працівників), які потрапили у ситуацію булінгу Підготовка навчально-методичних кейсів за результатами реальних ситуацій

профілактики булінгу	процесу у ситуації булінгу	
Комунальна установа „Інклюзивно-ресурсний центр” директор, психологи		
<p>Проведення для батьків дітей з ООП бесід з питань виховання дитини з особливими освітніми потребами, розвитку у них самостійності, формування життєвої компетентності</p> <p>Методичне забезпечення освітнього процесу з питань інклюзивного навчання</p> <p>Надання рекомендації з питань супроводу адаптації дітей з ООП для практичних психологів і соціальних педагогів закладів освіти</p> <p>Проведення корекційно-розвиткових занять для дітей з ООП щодо розвитку навичок комунікативної взаємодії в соціальному середовищі, розвитку соціального (емоційного інтелекту)</p> <p>Профілактика невротизації, депресивних станів, попередження суїцидальної, девіантної та делінквентної поведінки у дітей з ООП</p> <p>Інформування педагогічних працівників про особливості та умови адаптації дітей з ООП, про недопущення приховування фактів цькування щодо дітей з ООП</p>	<p>Здійснення адресного перенаправлення до керівника закладу освіти, який приймає заяви про випадки булінгу</p>	
Управління патрульної поліції Департаменту патрульної поліції шкільні офіцери поліції		
<p>Проведення роз'яснювально-профілактичної роботи у закладах освіти серед учнів та їхніх батьків (законних представників)</p>	<p>Здійснення адресного перенаправлення до відповідних установ та органів згідно з отриманим запитом (у випадку булінгу – до керівника закладу освіти)</p>	

Благодійна організація „Світло надії” соціальні працівники, психологи		
Проведення роз’яснювально-профілактичної роботи у закладах освіти серед учнів та їхніх батьків (законних представників) Навчання педагогічних працівників з питань: виявлення ознак булінгу та вчасного реагування; обізнаність щодо дій різних суб’єктів у випадку булінгу та міжвідомча взаємодія	Надання консультацій учасникам випадку булінгу, батькам, педагогам (за запитом) Здійснення адресного перенаправлення до відповідних установ та органів згідно з отриманим запитом (у випадку булінгу до керівника закладу освіти)	Проведення для дитячих колективів заходів, спрямованих на командоутворення, покращення міжособистісної комунікації в колективі (спільно з практичним психологом, соціальним педагогом, класним керівником – які інформують про соціально-психологічні характеристики групи)
Полтавська обласна молодіжна громадська організація „Твій Світ” керівник, волонтери		
Проведення роз’яснювально-профілактичної роботи з молоддю за принципом „рівний-рівному” з питань профілактики булінгу Створення та поширення інформаційно-просвітницьких буклетів для всіх учасників освітнього процесу з питань булінгу Інформування батьків про законодавство, своєчасне реагування на прояви цькування, надання порад батькам (індивідуальні та групові консультації) з питань захисту дітей від булінгу	Здійснення адресного перенаправлення до відповідних установ та органів згідно з отриманим запитом	Проведення заходів із соціалізації учасників освітнього процесу: освітні квести, табори (спільно з практичним психологом, соціальним педагогом, класним керівником, які інформують про соціально-психологічні характеристики групи)

Директор Департаменту освіти
і науки облдержадміністрації

В.КОВАЛЬСЬКА